

KÜLTEPE'DEN AMŪTUM'UN EKSİLMESİ HAKKINDA BİR MEKTUP

Cahit GÜNBATTI*

Öz

Mektup Šalim-Aššur tarafından Sukkaliya'ya yazılmıştır. Asurlu iki kişide bulunan amūtum bir şekilde eksilmiştir. Bunlardan birisi bu konuda sorumluluğunun bulunmadığını ve bu durumu kārūm'a da bildirdiğini söylemektedir. Ancak daha sonra kayıptan sorumlu olduğunu itiraf etmiştir. Šalim-Aššur bu kişinin sahtekâr olduğunu belirtmekte ve kendisine güvenilmemesi konusunda Sukkaliya'ya bazı uyarılarda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültepe, Kaniš, Kaniš kārūmu, amūtum, šēlū'utum.

Abstract

A Letter about Decrease in amūtum from Kültepe

The letter was written by Šalim-Aššur to Sukkaliya. amūtum that two Assyrian people possessed decreased somehow. One of these people says that he did not have any responsibility for that issue and that he notified of the situation to kārūm as well. However, he later confessed that he was responsible for the subject loss. Šalim-Aššur warns Sukkaliya that this person is an imposter and he should not be trusted.

Key Words: Kültepe, Kaniš, kārūm Kaniš, amūtum, šēlū'utum.

* gumbatti@ankara.edu.tr

Kt. g/k 65

(5.4 x 4.5 x 1.6 cm.)

Kültepe'nin 1955 kazı döneminde bulunmuş olan bu mektup Şalim-Aşşur tarafından Kaniş'te olduğu anlaşılan Sukkalliya'ya yazılmıştır.

Şumi-abiya'nın kölesi olduğu belirtilen İli-kēnam-idi ile Şalim-Aşşur'da bulunan *amūtum* bir şekilde eksilmiştir. *amūtum*'un ağırlığı ve neden eksildiği hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. İli-kēnam-idi Şalim-Aşşur'a, *amūtum*'un azalmasında kendisinin herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığını; eksilen *amūtum*'u Şalim-Aşşur'un ödeyeceğini ve bu konuda kārumu da bilgilendirdiğini söylemiştir. Fakat daha sonra sorumlu olduğunu kabul etmiştir.

Şalim-Aşşur Sukkalliya'ya İli-kēnam-idi'nin sahtekâr birisi olduğunu bildirmekte ve kendisine güvenilmemesi konusunda bazı uyarılarda bulunmaktadır.

	1	<i>um-ma Šál-ma-A-šūr-ma a-na Sú-kà-li-a</i>
	2	<i>qí-bi-ma a-na-kam DİNGİR-ke-nam-i-dí</i>
	3	<i>İR ša Šu-mì-a-bi₄-a i-na</i>
	4	<i>lá i-dim / i-na šé-ri-a</i>
	5	<i>im-qú-ut-ma / um-ma šu-ut-ma / a-mu-tám</i>
	6	<i>a-na-ku / ú Šál-ma-A-šūr / ni-im-tí-ma</i>
	7	<i>Šál-ma-A-šūr / a-pu-tí-šu-ma</i>
	8	<i>i-ta-pá-al-ší / mì-ma / a-na-ku</i>
	9	<i>a-na a-mu-tim / lá tá-hu-a-ku</i>
	10	<i>a-dí 2 ší-ni-šu / ú 3-ší-šu / kà-ra-am</i>
	11	<i>ni-im-hu-ur-ma ki-ma / a-na a-mu-tim</i>
	12	<i>a-na-ku / lá tá-hu-a-ku-ni / kà-ru-um</i>
	13	<i>TUR GAL / il₅-ma-sí-na-ma / ki-ma</i>
	14	<i>i-na šé-ri-a / mì-ma / lá-qá-am</i>
	15	<i>lá i-le-e-ú / wa-ar-ki-tám-ma</i>
	16	<i>um-ma šu-ut-ma / ma-ša-ku / Zi-zi-lá-tí</i>
K.	17	<i>ú-qá-a-kà / kà-ru²-um / i-hi-mì-id-ma</i>
	18	<i>ṭup-pì-ni / a-ni-ša-am / ul-ta-pì-tù-nim</i>
	19	<i>ṭup-pu-ni / a-na A-šūr-e-nam</i>
Ay.	20	<i>DUMU A-da-a pá-aq-du / ni-lá-kam-ma</i>
	21	<i>i-na Kà-ni-iš / ni-ta-ú</i>
	22	<i>a-hi a-ta be-lí a-ta / a-lá-nu-kà</i>

	23	<i>a-ha-am / ú-lá i-šu / a-na</i> İTİ.KAM
	24	<i>ú-mu-ú / ša-ak-nu-ni-a-tí</i>
	25	<i>a-wi-lúm / sà-ar / i-lá i-da-i-a</i>
	26	<i>a-mì-ša-am / e i-li-kam-ma</i>
	27	<i>dam-qá-tí-šu / e ú-na-sí-iq-ma</i>
	28	<i>šé-lu-tù-um / e i-bi-ší-a-am</i>
	29	<i>a-hi a-ta / šu-ma / i-lá-kam / e-tám</i>
	30	<i>a-ta / ú Ī-dí-A-šùr / DUMU Ku-ku-lá-nim</i>
	31	<i>er`-ša-nim / ú té-er-ták-nu</i>
	32	<i>li-li-kam-ma / lá-li-kam-ma</i>
	33	<i>a-wa-tám / lá-dí-šu-um / mì-nam</i>
	34	<i>ša šú-ha-ar-kà / ú té-er-ta-kà</i>
	35	<i>ki-a-ma / a-šé-ri-a / lá i-lá-kà-ni</i>
	36	<i>ir-dí-i / i-na ba-ri-ni</i>
K.	37	<i>mì-ma / lá-šu / mì-ma / tá-ha-šu-nu</i>
	38	<i>šú-ha-ar-kà / šu-up-ra-ma</i>
Sk.	39	<i>lá-dí-šu-um</i>

¹⁻²⁾ Šalim-Aššur Sukkalliya'ya şöyle söyler:

²⁻⁵⁾ “Burada Šumi-abiya'nın kölesi Īlī-kēnam-idi asılsız bir (iddia) ile bana geldi ve o şöyle dedi”:

⁵⁻⁸⁾ ‘Ben ve Šalim-Aššur *amūtum*'u eksilttik ve Šalim-Aššur onu (eksilen *amūtum*'u) bizzat kendisi ödeyecek.

⁸⁻⁹⁾ Ben (eksik) *amūtum* için sorumlu değilim.’

¹⁰⁻¹³⁾ Biz iki veya üç kere kārūm'a başvurduk ve ben (de eksik) *amūtum* için sorumlu olmadığımı (bildirdim ve) küçük büyük kārūm (meclisi meseleyi) öğrendi.

¹³⁻¹⁶⁾ Benden hiçbir şey almayı başaramadığından, o (Īlī-kēnam-idi) daha sonra şöyle dedi: ‘Ben sorumluyum.’

¹⁶⁻¹⁷⁾ Zizilāti seni bekleyecek/bekliyor.

¹⁷⁻¹⁸⁾ Kārūm mazeret bildirdi ve tabletlerimizi buraya (göndermede) geciktiledi.

¹⁹⁻²⁰⁾ Tabletlerimiz Adaya'nın oğlu Aššur-ennam'a teslim edilmiştir.

²⁰⁻²¹⁾ Geleceğiz ve Kaniš'te görüşeceğiz.

²²⁻²³⁾ Sen kardeşimsin, sen beyimsin; senden başka kardeş(im) yok.

²³⁻²⁴⁾ Bizim için süre bir ay olarak belirlenmiştir.

²⁵⁻²⁸⁾ (O) adam yalancıdır. Bilgim olmaksızın o buraya gelmemeli ve onun hoşuna gidecek şeyler seçilmemeli ve benden kâr payı elde etmemeli.

²⁹⁻³³⁾ Sen kardeşimsin. Eğer o buraya gelirse, yalnız sen ve Kukulānum’un oğlu İdi-Aššur (gerekli şeyleri) benden isteyin ve haberiniz bana gelsin ki ben de gelip ona cevap vereyim.

³³⁻³⁵⁾ Senin adamın ve haberin aynı şekilde bana gelmezse o ne götürecektir (Met. götürdü).

³⁶⁻³⁷⁾ Aramızda hiçbir (mesele) yoktur.

³⁷⁻³⁹⁾ Onları ilgilendiren her şeyi, adamını buraya gönder ki, ona vereyim.

Açıklamalar:

2: İl-kēnam-idi: “Tanrım gerçeği bilir” anlamındaki bu isimle Kültepe metinlerinde ilk defa karşılaşırız.¹

3-4: *ina lā idim* “asılsız, kanıtsız olarak” (CAD I-J idu B, s.16).

5-6: *amūtum maṭā’um* “*amūtum*’u azaltmak/küçültmek”

Sinonimi *aši’um* (KÜ.AN) olduğu anlaşılan *amūtum*’un ne olduğu öteden beri tartışma konusu olmuştur. Batılı Asurologlar bu maddenin “meteor demiri” veya “demir” olduğu görüşündedirler.

Kültepe tabletlerinde geçen madenler hakkında ilk kapsamlı çalışmayı yapmış olan E. Bilgiç, altından en az 5 kat daha değerli olduğu anlaşılan *amūtum*’un demir olamayacağını yazmıştır.² Nitekim Kültepe tabletlerinde, seyrek de olsa, *parzillum* “demir” kelimesinin geçmesi bir bakıma Bilgiç’in görüşünü teyit etmektedir. Biz de bazı çalışmalarımızda, çoğunlukla yaklaşık 8 gr. karşılığındaki *şeqel* ile tartılan *amūtum*’un maden değil, değerli bir taş olabileceğini belirtmiştik.³

S. Erkut *amūtum*’un 600 santigrat derecede eritilip şekillendirilebilen ve kalıba dökülebilen ametist (kuvars, kaya kristali) olduğunu iddia etmiştir.⁴

Metindeki bu ifade *amūtum*’un bir maden veya kıymetli bir taş cinsi olduğu konusuna açıklık kazandırmaz. Ancak, bildiğimiz kadarıyla, *maṭā’um* köküyle ilk defa geçtiği için bu kısa açıklamayı yapmayı uygun gördük.

¹ Bkz. Stamm, 1993: 239.

² Bilgiç 1941: 946-948.

³ Bkz. Günbattı 2014: 63-64.

⁴ Erkut 2007: 4.

7: *a-pu-ti-šu-ma* (*ana pūti-šu-ma*): *pūtum* kelimesinin “kişi, kendi” anlamı için bkz. CAD P, s.5553a.

16: Zizilāti: Bu isim Kt. n/k 72:7,11'de Šuri'nin karısı olarak geçen fZizila ile karşılaştırılabilir.

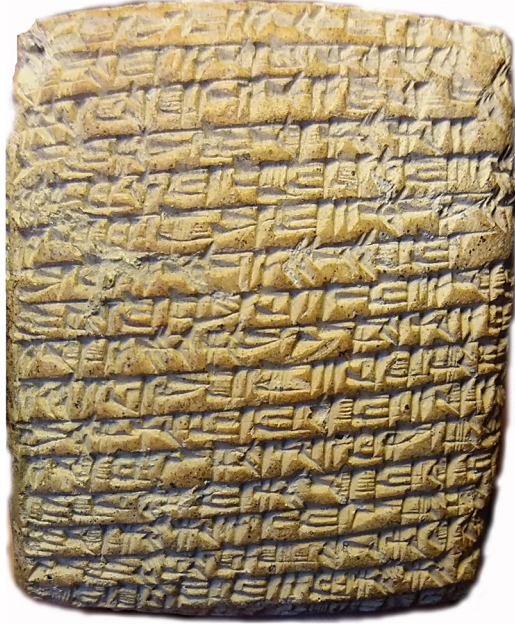
24: *ūmam šakānum* “süre tâyin etmek”, CAD U, s.144a d'.

25: *i-lá i-da-i-a* (*ina lā ida'ā*) “bilgim olmaksızın”

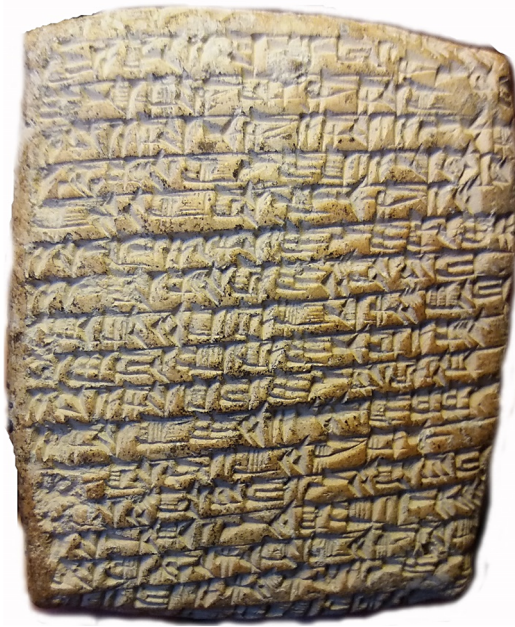
28: *šé-lu-tù-um: šēlū'utum* “kâr, kâr payı” kelimesi sadece Eski Asurca metinlerde geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Bilgiç 1941: E. Bilgiç, “Asurca Vesikalara Göre Etilerden Önce Anadolu'da Maden Ekonomisi”, *Sumeroloji Araştırmaları, 1940-1941, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sumeroloji Enstitüsü Neşriyatı No.1*, İstanbul 1941, s. 913-950.
- Erkut 2007: S. Erkut, “Kültepe Metinlerinde Geçen amūtu(m) Üzerine”, *Bellekten* 260, s. 1-4.
- Günbattı 2014: C. Günbattı, Harsamna Kralı Hurmeli'ye Gönderilen Mektup ve Kaniš Kralları/The Letter Sent to Hurmeli King of Harsamna and The Kings of Kaniš, TTKY V/3, Ankara 2014.
- Stamm, 1993: J.J. Stamm, *Namengebung: Die akkadische Namengebung (MVAG 44)*, Leipzig 1993.

Kt. g/k 65 Öy.

Kt. g/k 65 Ay.